

Ορθός λόγος, Θεός Λόγος και ευθανασία

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η ηθική που βασίζεται στην Ορθόδοξη πίστη δεν κατανοεί τη ζωή του ανθρώπου με λογικά κριτήρια. Ανάγει την ύπαρξή του στον άκτιστο Θεό Λόγο ο οποίος με τη σάρκωσή Του καταξιώνει ακόμη περισσότερο την αρχική πράξη της Δημιουργίας. Η Εκκλησία επευλογεί το έργο των ιατρών το οποίο θεραπεύει τις συνέπειες που η ανθρώπινη φύση απέκτησε με τη

φθορά της πτώσεως. Προσπαθεί να γνωρίσει το νόημα του πόνου και τη σχέση του με την αμαρτία. Στο πλαίσιο αυτό η ευθανασία δεν υφίσταται ως επιλογή διότι αποκόπτει την κοινωνία δημιουργού και δημιουργήματος.

Ο Θεός επιλέγει πότε πεθαίνει το δημιούργημά Του ενώ σε διαφορετική περίπτωση δείχνει άρνηση προς το θέλημά Του. Εξάλλου η ευθανασία δηλώνει την προαίρεση του σύγχρονου ανθρώπου στην ατομικότητά του. Ο ίδιος αποτελεί κριτή της φυσικής του πραγματικότητας την οποία και μεταχειρίζεται όπως θεωρεί καλό.

Όταν επικράτησε ο ορθός λόγος⁷⁶, συνέδεσε το κατ' εικόνα με τη φύση του ανθρώπου ως είδος. Στοιχείο του κατ' εικόνα αποτέλεσαν οι ιδιότητες της πνευματικής φύσης, συγκεκριμένα το λογικό και το αυτεξούσιο. Αν όμως ο Θεός δίνει ζωή μέσα από την ετερότητα, την αγάπη και την ελευθερία δεν είναι δυνατόν η ατομική αντίληψη να κατανοήσει τον Θεό. Αν κατανοούμε τον Θεό ως ουσία, τότε το ήθος, η ύπαρξη, είναι φυσικός προκαθορισμός και αναγκαιότητα για τον άνθρωπο. Τότε και η ηθική⁷⁷ είναι ατομική συμμόρφωση σε φυσικές απαιτήσεις.

Η κοσμική βιοηθική αναδύθηκε μέσα από την ελπίδα του Διαφωτισμού να διαδώσει μια ηθική που να μπορεί να υπερβαίνει την πολλαπλότητα των «Χριστιανισμών»⁷⁸ και της ηθικής εκάστου. Η Ρωμαιοκαθολική⁷⁹ ηθική του 19ου παρουσιάζει συνέχεια με το στοχασμό του 16ου με την ακμή του επιστημονικού ενδιαφέροντος για την ιατρική.

Η σχολαστική⁸⁰ περίοδος που άρχισε το 12ο και έφτασε ως τη Σύνοδο του Τριδέντου είχε έντονο ενδιαφέρον για τον ορθολογισμό και τις συστηματοποιήσεις. Όπως αναφέρει ο Ορθόδοξος βιοηθικολόγος Η. Τ. Engelhardt: «Αν κάποιος θέλει να βρει θρησκευτική επιδοκιμασία για την τεχνητή π.χ. γονιμοποίηση δεν έχει παρά να επιλέξει τον κατάλληλο χριστιανό θεολόγο»⁸¹. Αποτέλεσμα η μετατόπιση στην κατανόηση της ηθικής ώστε να ερμηνεύεται κατά το πρότυπο της λογικοκρατίας⁸² ή της εμπειρικής επιστημονικής έρευνας. Οι ηθικές αλήθειες κατανοούνται όταν αναπτύσσονται οι διανοητικές δεξιότητες παρά όταν βελτιώνεται η ηθική ζωή.

Στο σημείο αυτό σκόπιμο είναι να αναφερθεί ο ρόλος της ελλογιμότητας⁸³ στις αποφάσεις των ιατρών προς τους ασθενείς. Είναι πιθανό στις επιλογές τους το θέμα της ηθικής να παραλείπεται, αρκούμενοι στο να ακολουθούν τις συνταγές και οδηγίες προς τους ασθενείς. Στο κλινικό περιβάλλον όπου η πρακτική και η λειτουργία του βασίζονται στη λογική οι αποφάσεις στηρίζονται στις προσωπικές απόψεις εκάστοτε ιατρού και όχι σε γενικές αρχές ή ηθικές αντιλήψεις του ασθενή.

Για παράδειγμα, έρευνα του ETHICUS84 Hospital των Η.Π.Α. η οποία δημοσιεύτηκε στο The journal of the American Medical Association έδειξε ότι η μείωση της θεραπείας σε ασθενείς τελευταίου σταδίου αντί της συνέχισης, γεγονός που οδηγεί στην κατάληξή τους, εξαρτάται από παράγοντες όπως: η ηλικία του ασθενή, η διάγνωση, οι ημέρες που βρίσκεται στην εντατική θεραπεία και το θρήσκευμα του ιατρού. Στην πράξη οι ιατροί αποφασίζουν με βάση την επαγγελματική πρακτική⁸⁵ παρά ηθικές αρχές.

Οι υποστηρικτές της ευθανασίας στηρίζουν τις απόψεις τους σε ποιότητες διαφορετικές της πνευματικής διάστασης του ανθρώπου. Η κοινωνία που δέχεται ότι κάθε άνθρωπος είναι υπεύθυνος για τον εαυτό του, η ευθανασία αποτελεί προσωπική επιλογή, αν όχι δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Οι θιασώτες αυτής της άποψης θεωρούν ότι εφόσον δεν κινδυνεύει κάποιος τρίτος από τη διαδικασία, δεν εγείρεται ζήτημα παρέμβασης του κράτους. Το τελευταίο οφείλει να παρέμβει μόνο σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει συναίνεση.

Ως επιχείρημα υπέρ της ευθανασίας προβάλλεται ο σεβασμός της προσωπικότητας και το δικαίωμα απαλλαγής από τον φυσικό πόνο. Η ασθένεια οδηγεί τον ασθενή σε μία εξαθλιωμένη ζωή την οποία και έχει δικαίωμα να διακόψει. Οι υποστηρικτές της ευθανασίας που επικαλούνται την ποιότητα⁸⁶ της ζωής με τον τρόπο αυτό παραβλέπουν ηθελημένα ή αθέλητα την πνευματική διάσταση της ύπαρξης. Η ζωή με υλιστική βάση αποκτά και μια αναγκαιότητα⁸⁷. Είτε ως αξία από μόνη της είτε μετέχοντας στην ανθρώπινη ουσία γίνεται τυχαία ύπαρξη που επιλέγει να πεθάνει με τον ίδιο τρόπο που έζησε, με ορθολογικά κριτήρια.

Σημειώσεις

67 Δ. Ματάμη, «Παράταση ζωής ή παρεμπόδιση θανάτου; Περιστατικά και διλήμματα στις ΜΕΘ», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 54, σελ. 53-60. 68 π.Αδ. Αυγουστίδη, «Ευσπλαχνία και ιατρική πράξη: ψυχολογική και ποιμαντική προσέγγιση», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 98-99, 97-112.

69 Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, «Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική

Διακονία, 2003, σελ. 19, σελ. 15-28.

70 π.Β. Καλλιακμάνη, «Θάνατος-Ευθανασία. Ποιμαντική προσέγγιση», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 190, σελ. 187-196.

71 Β. Γιούλτση, «Κοινωνιολογική θεώρηση της ευθανασίας», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 174, σελ. 167-176.

72 Ν. Κόϊου, Έπ' Ελευθερία εκκλήθητε: Αυτονομία και Ετερονομία στην Ηθική, Αθήνα 2007, σ.167 κ.ε.

73 Dr. Hacpille, «Medical decisions in the end of life situations and the ethical implications of the available options», 35th meeting of the steering committee on bioethics 2-5 December, στο διαδικτυακό τόπο: http://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/Activities/09_End%20of%20Life/default_en.asp, ημερομηνία ανάκτησης: 24/4/2014.

74 Dr. Hacpille, «Medical decisions in the end of life situations and the ethical implications of the available options», 35th meeting of the steering committee on bioethics 2-5 December, στο διαδικτυακό τόπο: http://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/Activities/09_End%20of%20Life/default_en.asp, ημερομηνία ανάκτησης: 24/4/2014.

75 Χ. Γιανναρά, Η ελευθερία του ήθους, Ίκαρος, 2002, σελ. 41.

76 Χ. Γιανναρά, ό.π., σελ. 38-39.

77 Χ. Γιανναρά, ό.π., 2002, σελ. 41.

78 Η. Τ. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση Π. Τσαλίκη-Κιόσογλου, Αθήνα, Αρμός, 2007, σελ. 37.

79 Η. Τ. Engelhardt, ό.π., σελ. 45.

80 Η. Τ. Engelhardt, ό.π., σελ. 47.

81 Η. Τ. Engelhardt, ό.π., σελ. 59.

82 H. T. Engelhardt, ό.π., σελ. 68.

83 Ελλογιμότητα ως η λογική, η ορθή σκέψη και κατ' επέκταση ό,τι πηγάζει από τη νόηση.

84 Ethicus Study Group, "End of life practices in European intensive care units", στο διαδικτυακό τόπο: <http://jama.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=197049>, ημερομηνία ανάκτησης: 23/6/2014.

85 Ethicus study group, "End of life practices in European intensive care units", στο διαδικτυακό τόπο: <http://jama.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=197049>, ημερομηνία ανάκτησης: 24/4/2014.

86 Γ. Μαντζαρίδη, «Ο πόνος στην Ορθόδοξη παράδοση και θεολογία», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 177, σελ. 177-186.

87 Κ. Αγόρα, «Ηθική και Βιοηθική», στο Κ. Αγόρας, Στ. Γιαγκάζογλου, π.Ν. Λουδοβίκος, Στ. Φωτίου, Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας, τόμος Α', Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2012, σελ. 330-331.

88 Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, «Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 19, σελ. 15-28.

89 Γ. Μαντζαρίδη, Χριστιανική ηθική II. Άνθρωπος και Θεός, άνθρωπος και συνάνθρωπος, υπαρξιακές και Βιοηθικές θέσεις και προοπτικές, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 2010, σελ. 653.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.